

Sokol rároh s ulovenou korisťou - systém pasienkovým

Sokol rároh – ohrozený druh slovenskej prírody

Na území Slovenska bol doteraz zaznamenaný výskyt 7 druhov sokolov, z ktorých jeden je v súčasnosti na Slovensku považovaný za vyhynutého. Zástupcovia čeľade sokolovité majú spoločné charakteristické znaky, ktorými sú napríklad dlhé, končisté krídla a krátke nohy s dlhými prstami. Žiaden zo sokolov si nestavia vlastné hniezdo, využívajú hniezda postavené inými druhmi vtákov. Sokol rároh (*Falco cherrug*) patrí do skupiny tzv. veľkých sokolov, kam okrem neho radíme aj sokola sfahovavého (*Falco peregrinus*). Dĺžka tela dospelého jedinca sokola rároha je približne 49 – 54 cm, rozpätie krídel 110 – 126 cm, pričom samice sú spravidla väčšie ako samce.

Biologické nároky

Sokol rároh je pôvodne stepným a lesostepným druhom, na Slovensku obýva predovšetkým nížiny a priľahlé pohoria do výšky 800 m n. m. Prirodzeným hniezdnym prostredím sú listnaté a zmiešané lesy, zriedkavo aj skalné steny, otvorená krajina kultúrnej stepi. V minulosti využíval sokol rároh hniezda krkavca čierneho, myšiaka lesného, prípadne iných druhov dravcov. Najčastejšie hniezdil v dostupnej blízkosti väčších pasienkov s výskytom systla pasienkového, ktorý približne do roku 1970 tvoril hlavnú zložku potravy. Sokol rároh je univerzálny lovec, ktorý svoju korisť dokáže uloviť vo vzduchu aj na zemi. V súčasnosti tvoria hlavnú zložku jeho potravy škorca a holuby.

Mláďaťá sokola rároha v hniezde

Faktory ohrozenia

Na populáciu sokola rároha vplývajú dve hlavné skupiny faktorov ohrozenia, a to prirodzené a antropické. Z prirodzených faktorov ovplyvňujú populáciu predovšetkým nepriaznivé poveternostné podmienky (silný vietor, dážď) počas hniezdneho obdobia. Môžu spôsobiť pád hniezda, alebo vypadnutie mláďaťa. Medzi prirodzených predátorov, predstavujúcich nebezpečenstvo pre mláďaťá, patria napríklad jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), výr skalný (*Bubo bubo*), kuna skalná (*Martes foina*), krkavec čierny (*Corvus corax*).

Omnoho závažnejší vplyvy majú antropické faktory. V dôsledku nevhodných lesohospodárskych zásahov ubú-

dajú hniezdné biotopy vyhovujúce nárokom sokola rároha. Nevhodné lesohospodárske, ale tiež agrotechnické zásahy majú často za následok vyrušovanie v čase hniezdenia a následné zanechanie znášky. V najperspektívnejších nížinných oblastiach dochádza k zastreleniu jedincov sokola rároha a ničeniu hniezd vystreľovaním.

Ilegálnym odstrelením sú likvidované tiež dravce a iné vtáky – potenciálni stavitelia hniezd. Významným faktorom ohrozenia je vykrádanie hniezd, v dôsledku ktorého bola slovenská populácia koncom osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia ohrozená vyhynutím. Z toho dôvodu začala spoločnosť Ochrana dravcov na Slovensku, v spolupráci so Štátnou ochranou prírody SR, vytvárať náhradné hniezdné príležitosti, prostredníctvom inštalácie drevených búdok. Vďaka realizácii týchto opatrení počet zaznamenaných hniezdení začal pomaly stúpať. V súčasnosti sa kvôli dlhšej trvanlivosti inštalujú hliníkové búdky.

Súčasný stav populácie

V roku 2007 hniezdilo v západnej časti Slovenska 17 párov sokola rároha, prevažne v agrocecnózach, vo východnej časti Slovenska hniezdilo 9 párov. V dôsledku pôsobenia negatívnych faktorov v prirodzených hniezdných biotopoch využíva takmer celá slovenská populácia sokola rároha na hniezdenie výlučne búdky. Pokračovanie vo vytváraní hniezdných príležitostí je preto nevyhnutným krokom pre stabilizáciu a eventuálne postupný rast súčasnej populácie.

Medzinárodný projekt

na záchranu sokola rároha

Európska komisia podporila v rámci programu LIFE-Nature medzinárodný maďarsko-slovenský projekt pod názvom *Ochrana sokola rároha v Karpatskej kotline*. Predkladateľom je Národný park Bükk v Maďarsku. Medzi partnerov projektu patrí 8 národných parkov a 3 mimovládne organizácie v Maďarsku, na Slovensku na projekte spolupracuje Ochrana dravcov na Slovensku, Štátna ochrana prírody SR, Západoslovenská energetika, a. s., a Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko.

Sokol rároh (*Falco cherrug*) je ohrozený nielen na území Slovenska. Jeho celosvetová populácia poklesla v období rokov 1990 až 2003 o 61 %. Európska hniezdna populácia bola naposledy odhadnutá na 450 párov. Dôvodom pre realizáciu projektu je fakt, že maďarská a slovenská populácia tvoria spolu približne 40 % z uvedeného počtu párov. Cieľom projektu je stabilizácia populácie sokola rároha v Maďarsku a na Slovensku,

prostredníctvom realizácie radu opatrení.

Optimalizácia hniezdných podmienok je podporovaná vytváraním hniezdných príležitostí (inštalácia a údržba umelých hniezdných podložiek a búdok) a tiež rôznymi praktickými opatreniami v hniezdných biotopoch. Jednotný systém monitoringu a zberu dát zabezpečuje in-

Mláďaťá sokola rároha v búdke

formácie potrebné na zisťovanie trendu vývoja populácií, potravných a biotopových preferencií, faktorov ohrozenia a mnohých ďalších údajov. Monitoring bude realizovaný aj prostredníctvom satelitných vysieláčiek, ktorými bude označených 40 sokolov v Maďarsku a 6 na Slovensku. V rámci projektu prebieha taktiež identifikácia a ošetrovanie trás elektrických vedení, ktoré predstavujú pre sokola rároha reálne nebezpečenstvo. S cieľom zlepšiť vzájomnú spoluprácu sa uskutočňujú stretnutia s cieľovými skupinami (poľovníci, užívateľia pôdy, lesohospodári). Ďalšou z aktivít je vytváranie a stabilizácia potravných zdrojov či manažment lovných biotopov - reštitúcia systla pasienkového a zabezpečenie vhodného spôsobu hospodárenia na vybraných lokalitách.

Ďalšie informácie: www.dravce.sk/sokolraroh.

Lucia Deuschová
Foto: Jozef Chavko

